

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย ด้วยชนชาติไทยได้นับถือและสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา องค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของชาติทุก ๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน (พิฑูร มลิวัดย์ และไสว มาลาทอง. 2533 : 1) บทบาทของพระพุทธศาสนาในส่วนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเชื่อของคนไทยนั้นอยู่ในรูปของวัด ซึ่งเป็นสถานที่อยู่อาศัยและปฏิบัติธรรมประกอบกิจของพระสงฆ์ มีความผูกพันกับชาวบ้านและมีบทบาทที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์เป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงาม อีกทั้งพระพุทธศาสนายังมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชาวพุทธในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญให้ความหมายและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติเป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทย ซึ่งเป็นเสมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติและเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาติไทยทั้งทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและการเมือง

สถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งมีวัดและพระสงฆ์ ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาสังคม เช่น การส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางโลกและทางธรรม หลายวัดได้จัดตั้งศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนประถมและโรงเรียนมัธยมภายในวัด เพื่อให้การศึกษาดำเนินการของกระทรวงศึกษาธิการแก่เด็กที่ยากจนและด้อยโอกาส ได้ตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และสาขาสามัญ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา รวมทั้งความรู้สาขาสามัญแก่พระภิกษุสามเณร เด็กและเยาวชน เพื่อให้พระภิกษุสามเณร เด็กและเยาวชนจะได้นำเอาวิชาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม (สมพร เทพสิทธิ์. 2538 : 39-40)

นอกจากนี้แล้ว สถาบันพระพุทธศาสนายังมีส่วนในการให้ที่พึ่งทางจิตใจสำหรับผู้ที่มีปัญหาในชีวิตประจำวัน ช่อมจะมีผลในทางช่วยแก้ปัญหาความต้องการด้านจิตวิทยาสังคม

ได้เป็นอย่างดี และในการแก้ปัญหาสังคมนั้นพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก เช่น เป็นผู้
ที่ฝึกอบรมประชาชนให้เป็นคนดีมีสติ ให้รู้จักหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม
สอนหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันอันเป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดความรับผิดชอบต่อ
ครอบครัว ต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสังคมส่วนรวม โดยอาศัยวัดเป็นสถานที่ให้การศึกษาอบรม
แก่คนไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน จะเห็นว่าในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทต่อ
สังคมไทยมาก เช่น เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นผู้เผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้า เป็นครูสอนหนังสือถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ เป็นพิธีกรในการประกอบ
พิธีกรรมทางศาสนา เป็นหมอทำการรักษาโรคทั้งโรคทางกายและโรคเกี่ยวกับจิตใจ
เป็นผู้ช่วยตัดสินปัญหาใกล้เกลี่ยเมื่อประชาชนมีกรณีพิพาทระหว่างสมาชิกในชุมชน เป็นที่
ปรึกษาเมื่อประชาชนมีปัญหาหรือมีทุกข์ใจ ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ตลอดจนมีบทบาท
ในการอนุรักษ์จารีตขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทยที่ดั้งมบทบาททางสังคมของ
พระสงฆ์จึงเป็นการสนองตอบช่องว่างบริการของรัฐที่มีต่อประชาชน (จันทน์ อธิวัฒน์สิทธิ์.
2540 : 147)

ปัจจุบันแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม
เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมากจนทำให้มีผู้นับศาสนาในแง่ต่าง ๆ ทั้งในแง่ดีหรือแง่บวก
และในแง่ร้ายหรือแง่ลบก็ตาม แต่พุทธศาสนาก็ยังนับว่ามีอิทธิพลอยู่มากในจิตใจของคนไทย
และแสดงออกมาในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมหรือความเมตตาปราณี
โอบอ้อมอารี สิ่งเหล่านี้อาจเรียกว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งเป็นลักษณะ
อันเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา จึงถือว่าสังคมไทยก็คือสังคมพุทธนั่นเอง ผู้ที่มีส่วนสำคัญใน
การผลักดันให้สังคมไทยเป็นสังคมพุทธตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือพระสงฆ์ สถาบันสงฆ์จึง
เป็นสถาบันจารีตที่มีความสำคัญยิ่ง พระสงฆ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิต
ของชาวพุทธไทยทั้งด้านศีลธรรมจรรยาและกิจกรรมทางโลก พระสงฆ์เป็นหนึ่งในรัตนะ 3
คือ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ เป็นเสมือนแก้วแทนขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า แม้จะเป็นเพียงสมมติสงฆ์ไม่ใช่อธิษฐานสงฆ์ก็ตาม ก็ได้รับการเคารพ
นับถืออย่างสูง ซึ่งเป็นสถาบันที่ขาดเสียไม่ได้ในชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชน นอกจากนี้
จะเป็นที่พึ่งทางใจที่คอยชี้นำทางศีลธรรมและเป็นสถาบันที่เอื้ออำนวยบริการทางศาสนกิจ
ศาสนพิธีแล้ว พระสงฆ์ยังทำหน้าที่ให้บริการอื่น ๆ ที่กลไกของรัฐบาลเข้าไปให้บริการไม่
ทั่วถึง ทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมกลไกของรัฐให้บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้นและยังเป็นผู้ประสาน
ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับรัฐบาลอีกด้วย (อุณ โทจันทร์. 2537 : 74-75) จะเห็นว่า

สำหรับพระสงฆ์นั้นมิใช่จะเพียงแต่บวชเข้ามาเพื่อเรียนรู้พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ยังต้องมีบทบาทต่อสังคมโดยส่วนรวมอีกด้วย เช่น มีบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมคำสั่งสอน และด้านการพัฒนาจิตใจ เป็นต้น ซึ่งตามสายตาของประชาชนโดยทั่วไปอาจจะมองบทบาททางสังคมของพระสงฆ์เฉพาะด้านศาสนพิธีเพราะจะขาดพระสงฆ์ในการประกอบศาสนพิธีไม่ได้ แต่โดยพื้นฐานความเป็นจริงแล้ว บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์มีมากกว่าการเป็นเพียงผู้ประกอบศาสนพิธีเท่านั้น ดังที่พระราชวรมุนี (2527 : 14-15) ได้แจกแจงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้ว่า "หน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์นั้นมีบัญญัติไว้ว่าเป็นผู้ให้ธรรมทาน คือ การให้ธรรมะ แจกความหมายออกไปว่าเป็นการพยายามชี้แจงแนะนำในเรื่องหลักความดีงามหรือหลักการที่จะช่วยให้มนุษย์ได้ประสบแต่สิ่งที่ดีงามซึ่งมีความหมายกว้างขวาง เราต้องการให้สังคมประสบสิ่งที่ดีงามสามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นความทุกข์ความขัดข้องต่าง ๆ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมอยู่ด้วย สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันใหญ่อย่างหนึ่งในสังคมไทย ในฐานะที่เป็นสถาบันเช่นนี้ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับสังคมในตัวหรือจะว่ามีความเกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลาก็ได้ โดยมีบทบาทในทางสังคมเองบ้าง พุทธกิจกรรม กิจกรรมและกิจการต่าง ๆ ที่พระสงฆ์กระทำมีผลกระทบต่อสังคมไปด้วยบ้าง ความเป็นไปในสังคมมีผลต่อสถาบันสงฆ์บ้าง เพราะฉะนั้นจึงเป็นการหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่พุทธศาสนา ไม่ว่าจะพระธรรมคำสั่งสอนก็ตามหรือพระสงฆ์ในรูปสถาบันหรือวัดก็ตาม จะต้องเกี่ยวข้องกับสังคม"

นอกจากพระสงฆ์ควรจะเข้าไปมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมตามหลักพุทธธรรมแล้ว ตามสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิต และการบำเพ็ญภาวนาของพระสงฆ์มีเหตุผล 3 ประการที่ผลักดันให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทต่อสังคม คือ ประการแรก การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยสี่ที่ชาวบ้านถวาย ประการที่สอง สภาพและเหตุการณ์ในสังคมย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม และประการสุดท้าย โดยคุณธรรม คือ เมตตาธรรม พระสงฆ์จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ถ้าหากสังคมเกิดวิกฤตมีปัญหาดัง ๆ มากมายประชาชนประสบแต่ความทุกข์ยากเดือดร้อนอดอยาก พระสงฆ์ก็จะไม่สามารถบำเพ็ญภาวนาอย่างสุขสงบได้อย่างน้อยก็ต้องได้รับผลกระทบในด้านปัจจัยสี่ เพราะพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยสี่จากประชาชนไม่ได้เป็นผู้ทำเองไม่สามารถหาปลาหรือฆ่าสัตว์มาประกอบอาหารได้ เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนพระสงฆ์ก็ต้องเดือดร้อนด้วย ประกอบกับพระสงฆ์คือผู้ทรงศีลมีเมตตาธรรมเมื่อเห็นผู้ใดตกทุกข์ต้องพยายามหาทางบรรเทาแก้ไข

(สมบูรณ สุขสารานู. 2530 : 29-30)

บทบาทของพระสงฆ์ที่เคยมีมาแล้วซึ่งปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไปตลอดจนทรงสนะ และความรู้สึกของสังคมที่มีต่อพระสงฆ์ก็กำลังเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ส่วนของประเทศ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทั่วไปในสังคมไทยโดยเฉพาะในตัวเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศ

จังหวัดขอนแก่นก็เป็นเมืองใหญ่ที่มีความสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตกว้างขวางและถือว่าเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เมืองหลวงของภาคอีสาน มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานถึง 200 ปี พุทธศักราช 2506 รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีนโยบายสร้างเมืองขอนแก่นให้เป็น ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น "นคร" ของภาคอีสาน จึงวางโครงสร้างเขื่อนพลัง ไฟฟ้าพองหนีบ ปรับปรุงผังเมืองให้กว้างขึ้น สร้างมหาวิทยาลัยขอนแก่น สร้างสนามบิน ซึ่ง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหตุหนึ่งให้เมืองขอนแก่นได้เปลี่ยนแปลงไป (นิวัฒน์ พ. ศรีสุวรรณนท์. 2529 : 146) และจังหวัดขอนแก่นได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองหลักตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) โดยมีบทบาทที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาตั้งแต่ระดับ ประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาโดยคณะสงฆ์ มีวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ถึง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต อีสาน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เป็นจังหวัดที่มีวัดและ พระภิกษุสามเณรในเขตปกครองจำนวนมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 9 ซึ่งมีทั้งหมด 4 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด

เมื่อเมืองได้รับการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและวัตถุเป็นไปอย่างต่อเนื่อง วัดและพระสงฆ์ ที่เคยมีบทบาทต่อสังคมเนื่องจากตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาชาวเมืองขอนแก่นมองพระสงฆ์ว่า เป็นผู้ประพฤติธรรม มีความบริสุทธิ์เป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตนเพื่อเป็นประ โยชน์ต่อประชาชน โดยบริสุทธิ์ใจ เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาทั้งเรื่องการค้าเงินชีวิต การทำมาหากิน รวมถึงการ เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ และที่สำคัญที่สุดคือความรู้สึกว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญา รอบรู้วิชาการต่าง ๆ เหนือกว่าชาวบ้านทั่วไปที่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชาวบ้านใน ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านเป็นเสมือน อาจารย์กับศิษย์หรือเป็นพ่อกับลูก หรือญาติผู้ใหญ่กับหลานเหลน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ ไก่ซัดและมันคงเสมอมา

แต่เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการไปตามกาลเวลา ความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี รวมถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เป็นเหตุให้บทบาทของพระสงฆ์

ในด้านต่าง ๆ ที่เคยเป็นมาในอดีตลดน้อยลง ประชาชนและเยาวชนห่างไกลวัดมากขึ้น ขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาอบรมนิสัยให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างมากมาย และจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ ประชาชนประสบปัญหาอย่างมากมาย ตั้งแต่ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาครอบครัว ปัญหาชุมชน และปัญหาเศรษฐกิจ ดังนั้นการฟื้นฟูบทบาทของพระสงฆ์ เพื่อให้มีความกลมกลืนกับสังคมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งพระสงฆ์สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาได้โดยเฉพาะในส่วนของปัญหาทางด้านจิตใจ พระสงฆ์ต้องให้ความสนใจปัญหาของชุมชนพร้อมทั้งปรับปรุง เพิ่มเติม เสริมสร้างบทบาทใหม่ ๆ ที่สังคมคาดหวังให้สอดคล้องกับเหตุการณ์และยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งที่อาศัยอยู่ในวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและระดับบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้วิจัยพระสงฆ์ทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกายที่อาศัยอยู่ในวัดเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยผลการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมมากขึ้นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่พระสงฆ์อาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้คณะสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่นได้นำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและเป็นที่ยอมรับแก่สังคมทั่วไป อันจะเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีและเข้มแข็งยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ปัญหาที่ต้องการทราบจากการวิจัย

1. ปัจจัยด้านใดบ้างมีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาชุมชน
2. พระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับใด
3. พระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยในด้านตำแหน่งภายในวัด อายุ ระยะเวลาที่บวช การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางบาลี และการศึกษาทางโลก มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. พระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา โดยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ วัดที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้งฝ่ายธรรมยุตและฝ่ายมหานิกาย จำนวน 170 วัด (เฉพาะวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา) โดยใช้ข้อมูลจากสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 2 นิกาย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกาย จำนวน 1,596 รูป (ตามบัญชีกลางปีของสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2548)
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 320 รูป โดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรของ ทาโร ยามาเน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ ได้แก่

- 3.1.1 ตำแหน่งภายในวัด
- 3.1.2 อายุ
- 3.1.3 ระยะเวลาที่บวช
- 3.1.4 การศึกษาทางนักรธรรม
- 3.1.5 การศึกษาทางบาลี
- 3.1.6 การศึกษาทางโลก

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ใน 5 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และด้านการพัฒนาจิตใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการวิจัย ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของคำนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดปัจจัยไว้ ดังนี้

- 1.1 ตำแหน่งภายในวัด หมายถึง หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบภายในวัด เช่น เป็นเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระลูกวัด เป็นต้น
- 1.2 อายุ หมายถึง จำนวนอายุเต็มปีของพระสงฆ์
- 1.3 ระยะเวลาที่บวช หมายถึง จำนวนปีหรือพรรษาที่บวชของพระสงฆ์
- 1.4 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของพระสงฆ์ ทั้งด้านสามัญศึกษา และด้านนักรธรรม-บาลี

2. บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่ของความเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา รวมถึงงานพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทที่จะศึกษาและให้คำนิยามไว้ 5 ด้าน ดังนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ และทราบถึงระดับบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งจะได้นำไปเป็นข้อมูลข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จะได้นำไปเป็นข้อสนเทศในการบริหารงานของคณะสงฆ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน และประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาวะการณ์ของสังคมในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพในอนาคตต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY